

KARA PARANIN AKLANMASINA KARŞI KAMUSAL MÜCADELE: MASAK ÖRNEĞİ

Özgür Emre Koç¹, Ahmet Burak Taşova²

Öz

Kara para, en basit haliyle suç neticesinde elde edilmiş gelir anlamına gelmektedir. Herhangi bir ülkenin kanunlarında suç olan faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ile elde edilen kazançlar kara para, bahse mevzu paranın yasal görünüm kazanmasını sağlamak ise kara para aklama olarak ifade edilmektedir. Aklama hem ülke içerisindeki finansal sistemi hem de uluslararası piyasaları olumsuz etkilemektedir. Kara para ile mücadele edebilmek adına ülkeler gerekli mevzuatların düzenlenmesini sağlamakta, uluslararası alanda ikili anlaşmalar yapmakta ve aklama ile mücadele eden kuruluşların bünyesinde yer almaktadır. Sanal paraların ortaya çıkması, internet bankacılığının yaygınlaşması ile paranın hızlıca el değiştirebilmesi sağlanmakta ve aklayıcılar tarafından gelişmeler takip edilerek lehlerine kullanılmaya çalışılmaktadır. Bu çalışmanın amacı gün geçtikçe farklı yöntemlerle gerçekleştirilen ve sürekli gündemde yer alan kara para aklama faaliyetinin; tanımı, aşamaları ve yöntemlerinden bahsetmek, bahse mevzu suçla neden mücadele edildiğine değinmek ve ülkemizde başta MASAK olmak üzere ne şekilde mücadele edildiğini incelemektir. Çalışma neticesinde varılan sonuç ise; aklama ile mücadele için ülkelerin uygun yasal mevzuatları hazırlaması, gerekli kurum ve kuruluşları kurması, nitelikli personeli yetiştirmesi ve uluslararası alanda aklama suçuyla mücadele eden kuruluşlarla anında iletişimi sağlaması gerekliliğidir. Böylelikle kara para aklama ile mücadele daha etkin hale gelecektir. Bu çalışma teorik çerçeve ile desteklenmiş tanımlayıcı araştırma niteliğindedir. Çalışmanın hazırlanması aşamasında ilgili literatür taranmış, belge ve dokümanlar incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kara Para Aklama, Kara Para Aklama ile Mücadele, MASAK (Mali Suçları Araştırma Kurulu)

Jel Kodları: E49, H26, H29

Abstract

Black money, in its simplest form, refers to income acquired as a result of criminal activities. Profits obtained by engaging in activities considered illegal under the laws of any country are termed black money, while the process of giving illicit funds a legal appearance is known as money laundering. Money laundering has adverse effects on both the domestic financial system and international markets. To combat black money, countries establish necessary domestic regulations, engage in international bilateral agreements, and participate in organizations dedicated to fighting money laundering. With technological advancements, the emergence of virtual currencies, widespread use of online banking accessible to nearly everyone, and the rapid transfer of funds, all of these developments are closely monitored by money launderers and utilized to their advantage. This study examines the definition, stages, methods of money laundering activities, and how the fight against them is conducted in Turkey, primarily through institutions like MASAK.

Keywords: Money Laundering, Combating Money Laundering, MASAK (The Financial Crimes Investigation Board)

Jelcodes: E49, H26, H29

¹ Doç. Dr., Hitit Üniversitesi, Maliye Bölümü, oemrekoc@hitit.edu.tr, Orcid: 0000-0003-2788-8049

² Hitit Üniversitesi, buraktasova06@gmail.com, Orcid: 0000-0002-2701-4598

1. Giriş

Kara para kavramını yasa dışı olarak gerçekleşen faaliyetler neticesinde elde edilen kazanç şeklinde belirtmek mümkündür. Kara paranın aklanması durumu ise; kanun dışı işlerden elde edilen gelirlerin sanki kanuni yollardan elde edilmiş gibi gösterilmesi adına, bilerek ve isteyerek bu gelirlerin nerelerden elde edildiğinin gizlenmesidir. Kara paranın yoğun şekilde uyuşturucu kaçakçılığından, fuhuştan, insan ticaretinden ve silah kaçaklığı gibi işlerden elde edildiği de bilinmektedir. Kara para aklamaya yönelik uluslararası alanda verilen mücadeleye bakıldığında, örgütlerin kurulması ve sözleşmelerin imzalanması ile mücadele desteklenirken; Türkiye açısından bakıldığında mali istihbarat birimleri vasıtasıyla mücadelenin desteklendiği görülmektedir. Türkiye’de kara para aklama ile mücadelede mevzuatta ve kanunlarda değişiklikler de yapılmış; Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) gibi yapılar kurularak bunlara soruşturma, bilgi toplama ve paylaşma, veri toplama ve analiz etme gibi görevler verilmiştir.

2. Kara Paranın Tanımı, Aşamaları ve Yöntemleri

Kara paranın “yasa dışı yollardan elde edilmiş değer” şeklinde tanımlandığı görülmektedir. Kamuoyunda kara paranın kullanım biçimine bakıldığında ise yaygın olarak; bir suç neticesinde elde edilen, kaynağı ise illegal olan para şeklinde kullanıldığı görülmektedir (Erdem, 2018, s.10). Bir ekonomik değere sahip olmakla birlikte her türlü maddi veyahut da maddi olmayan taşınır-tanışmaz varlıklarla, bunların üzerlerindeki haklar ve belirtilen bu haklardan sağlanan yararların belgelendiği her türlü belge ile yasal olmayan işlerden elde edilen kazançlar da kara para şeklinde adlandırılmıştır (Aydın, 2008, s.176).

Kara para aklama ile ilgili literatüre baktığımızda genel olarak üç aşama ön plana çıkmaktadır. Bu üç aşama ile oluşan sürecin; kirlenmiş bir çamaşırı, çamaşır makinesinde yıkama olayına benzetildiği ve bu şekilde somutlaştırıldığı görülmektedir.

- 1- Yerleştirme Aşaması: Bu aşamada kirli çamaşırların makineye atıldığı,
- 2- Ayrıştırma Aşaması: Burada kirli çamaşırların makinede yıkandığı,
- 3- Bütünleştirme Aşaması: Son olarak bu aşamada ise yıkanmış olan kirli çamaşırların temiz bir şekilde makineden çıkartılması anlatılmaktadır (TBB, 2003, s.13)

Kara para aklamada bir diğer basamak olarak ifade edilen yerleştirme aşaması, “dönüştürme” veyahut “ön yıkama” şeklinde değişik kavramlarla da kullanılmaktadır. Yerleştirme aşamasında; yasa dışı olarak bilinen faaliyetler neticesinde elde edilmiş olan gelirler nakit halden kurtarılır ve mevcut mali sistem içerisine entegre edilmek istenir.

Ayrıştırma aşaması “yıkama” aşaması olarak da ifade edilmektedir. Ayrıştırma aşamasının amacı ise; nakit formundan bir şekilde kurtulmuş olan kara parayı, elde edilmiş olunan yasa dışı kaynağından mümkün olduğunca hızlı bir şekilde uzaklaştırıp bu paranın takibinin yapılmasını, bulunmasını ve yakalanmasını ihtimal dışında bırakmaktır. Ayrıştırma aşamasında asıl yapılmak istenen denetim mekanizmasını aşmaktır. (TBB, 2003, s.15). Bütünleştirme aşaması için suçtan elde edilen gelirlerin “yuvaya dönme aşaması” şeklinde ifadeler de mevcuttur. Bu noktada artık paranın kaynağıyla ilgili herhangi bir soru sorulduğunda yasal olduğuna dair açıklama yapılabilecektir.

Kara para aklamada fazlasıyla değişik ve şaşırtıcı bazı teknikler kullanıldığından işlemin gerçekleştirilmesi için sayısız seçenek vardır ifadesi gayet yerinde olsa da bu seçenekler mali sistemlerdeki vasıtaların farklılaşmasına ve ülkelerin birbirinden farklı yasal gerekliliklerine göre çeşitlilik göstermektedir (MASAK, 2023a). Mevcut ve günümüzde teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkan yöntemler;

- Paranın fiziki olarak ülke dışına çıkartılması,
- Şirinler yöntemi,
- Parçalama yöntemi,
- Paravan – hayali ve göstermelik şirketler aracılığıyla aklama,
- Sahte fatura – hayali işlemler aracılığıyla aklama,
- Vergi cenneti olarak ifade edilen ülkelerde aklama,
- İnternet ve mobil uygulamalar aracılığıyla aklama şeklindedir.

İnternet aracılığıyla aklamada ise son zamanlarda bağış yapabilme özelliği bulunan popüler platformlar vasıtasıyla gündeme gelen olaylar yaşanmıştır. Hatta olayların birkaçı ülkemizde geniş yankı uyandırmış, inceleme başlatılmış ve bazı kişiler gözaltına dahi alınmıştır.

Bahse mevzu platformlardan birisi Twitch adıyla bilinmektedir. Twitch, hem internet sitesi üzerinden hem de uygulama aracılığıyla hemen her yerden ulaşılabilen, genel olarak da kişilerin oynadıkları oyunları canlı yayınladığı bir platformdur. Sadece oyun değil bunun yanı sıra sohbet, yarışma ve sanatsal içeriklerin de yer aldığı yayınlar yapılmaktadır. Para kazanma yöntemleri ise değişiklik göstermekle birlikte üç ana şekilde sağlanmaktadır. İlk olarak yayını yapan kişiye istediğiniz zaman iptal edebileceğiniz bir abonelik sistemi ile aylık para kazandırmaktır. İkinci olarak ise bağış yapma yöntemi yer almaktadır. Bağış yapma yönteminde kendi ülkenizin para biriminden ve banka hesabınız aracılığıyla bu işlemi gerçekleştirdiğiniz için bir sorun bulunmamaktadır. Çünkü takip edilebilirliği kolay olacaktır.

Üçüncü ve son olarak asıl sorunun yer aldığı sistem ise Twitch'in kendi para birimiyle bağış yapmaktır. Bu para biriminin adı "Bit" şeklinde geçmektedir (Gürel ve Şahin, 2022, s.2297). Twitch'in kendi para birimi olan Bit'ler, direkt site veya uygulama üzerinden satın alımı gerçekleştirilebilen sanal ürünlerdir. Bit'ler satın alındıktan sonra yayıncılara gönderilerek bu kişilere destek olunabilir. Twitch üzerinden yayın yapan herkese direkt olarak gönderilebilen bu ürün ise Amazon veyahut PayPal ödeme yöntemlerinden biri kullanılarak satın alınabilir (Twitch, 2023). Bu noktada gönderilen paranın kaynağını tespit etme açısından problemler ortaya çıkmaktadır.

Bir diğer platform iste Tiktok'tur. MASAK tarafından Tiktok vasıtasıyla suç gelirlerini aklayan kişilere karşı bir araştırma yapıldığı da bilinmektedir. Ülkemizde Tiktok kullanıcısı olan yerli ve yabancı kişilere yaklaşık 1.5 milyar TL civarında bir aktarım yapıldığı, bu paranın da fazlasıyla dar bir kitlenin hesaplarına gittiği ve hatta platformda yer alan bazı hesapların Tiktok'u kullanım amacının kara para aklamak veyahut terörü finanse etmek olduğu yapılan araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Ülkemizde yaklaşık 30 milyon kullanıcısı olan Tiktok üzerinden de tıpkı Twitch'te olduğu gibi yapılan canlı yayınlara hediye olarak bağış gönderildiği sonrasında hesaplarda toplanan bu bağışların TL'ye çevrilerek banka hesaplarına aktarıldığı anlaşılmıştır. MASAK tarafından yapılmış olan bu araştırmada, bazı terör örgütleriyle doğrudan veyahut dolaylı olarak bağlantısı olduğu bilinen kişiler tarafından ciddi miktarlarda bağışlar toplandığı tespit edilmiştir. Terör örgütleriyle bağlantılı kişilerin böyle platformlar üzerinden para aktarmalarının temel amacı hem takibin zorlaştırılması hem de aktarımın kolaylaştırılmasıdır (Anadolu Ajansı, 2022).

3. Kara Para ile Mücadele Etme Nedenleri

Günümüzde kara paranın yasadışı yollarla aklanması; ekonomi alanında izlenen hareketleri olağan akışının dışına çıkarmasının yanı sıra, toplumsal alanda da sosyal yapılar için çeşitli tehditler oluşturmaktadır. Bu tehditler sebebiyle kara para aklama, suç ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Dünyada birçok alanda gördüğümüz küresel gelişmelerin ve değişen/gelişen teknolojinin bir arada ortaya koyduğu çıktılarla beraber kara para aklama alanında da yöntemler gelenekselliği terk ederek eskisinden daha farklı tekniklerle gerçekleştirilmektedir. Birçok alanı etkileyen küreselleşme kara para aklama ile ilgili ekonomik ve toplumsal alanda yaşanan tehditleri daha da derinleştirerek, hükümetlerin etkilerinin kısıtlanmasına; bireylerin dahil oldukları yönetimlere ve yöneticilere duydukları güvenin azalmasına ve beraberinde getirdiği birçok soruna sebep teşkil etmektedir. Aklanan kara

paraların sınır aşan dolaşımı, örgütlü bir suç olması ve aklanan paranın büyüklüğü sebebiyle yaşanan olumsuzluklar birçok ülke tarafından elbette hoş karşılanmamaktadır. Teknolojinin gelişmesi ve para aktarım işlemlerinin internet üzerinden gerçekleştirilebilir olması; yönetimlerin denetim imkanlarının kısıtlanmasına, bahse mevzu durum da yönetimlere duyulan güvenin gittikçe kaybedilmesine neden olmaktadır (Ünlü, 2019, s.175). Her ülkede farklı sonuçlar doğuracak kara para aklama suçuyla mücadelenin önemli nedenleri ise;

- Para talebinde yaşanabilecek istikrarsızlık ve para talebinin tahmin edilememe durumu,
- Döviz, menkul kıymet ve gayrimenkul piyasasında yaşanabilecek istikrarsızlık,
- Gelir dağılımında yaşanabilecek adaletsizlik,
- Vergi gelirlerinde ortaya çıkabilecek azalma,
- Teröre sağladığı finans,
- İstihdam üzerinde yapacağı etki olarak özetlenebilir.

4. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK)

Ülkelerin ekonomilerine yönelik ciddi bir sorun haline gelen kara para ile mücadele etkin ve sistematik bir şekilde sürdürülmelidir. Yaşanan gelişmelerin finansal sistemlere entegre edilmesi vasıtasıyla aklama faaliyetine yönelik olarak ortaya çıkabilecek yeni yöntemlerin engellenebilmesi ve bahse mevzu sorunlarla uluslararası seviyede mücadelenin sağlanabilmesi adına kara para aklama suçuyla mücadeleyi gerçekleştirebilecek özel birimlerin kurulması zorunluluk arz etmektedir. Ülkemizde bu anlamda faaliyet gösteren en önemli birimin MASAK olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

4208 sayılı Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanunun, 19 Kasım 1996 tarihinde yürürlüğe girmesiyle beraber kurulan MASAK faaliyetlerine ise 17 Şubat 1997 tarihinden itibaren başlamıştır. 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ile MASAK'ın sahip olduğu görevler, yetkiler ve sorumlulukları yeniden düzenlenmiştir. 18 Ekim 2006 tarihinde yürürlüğe giren bahse mevzu kanun ile kara para aklama suçuyla mücadele çerçevesi genişletilmiş ve içerisine terörizmin mali ayağıyla mücadele konusu da eklenmiştir. Bu noktada suç neticesinde elde edilen gelirlerin aklanması ve terörü de finanse etmesi durumunu engelleyebilmek adına şüpheli olduğu değerlendirilecek işlemlerin bildirimlerini almak, gerekli verileri toplamak ve analiz yaparak değerlendirmek de MASAK'ın görevleri arasında yerini almıştır (Taşdelen, 2003, s.107).

- MASAK'ın İdari ve Kurumsal Yapısı

İdari vasfı bulunan, Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı olan MASAK suç neticesinde sağlanan gelirlerin aklanması ve teröre finansman sağlayan paraların önüne geçilmesi için mücadele vermektedir. Aynı zamanda ekonominin güçlü bir yapıya sahip olması ile güvenli bir toplumsal yapının da oluşabilmesi adına kurum tarafından çaba gösterilmektedir. Amaç doğrultusunda politikalar oluşturulmaktadır. Güvenilir bir şekilde, hızlı ve sistematik olarak bilgilere ulaştıktan sonra analiz yapmak ve yapılması gereken araştırmayı tamamlayarak elde edilen verilerin yetkili makamlara ulaşmasını sağlamak kurumun en önemli amacıdır. Teşkilat yapısı incelendiğinde MASAK'ın en üst kademesinde kurul başkanının yer aldığı görülmektedir. Üç adet başkan yardımcısı ve dokuz adet daire başkanı bulunmaktadır. Kademeler arası hiyerarşik yapı mevcuttur (Demirtaş, 2011, s.331-335). MASAK, Türkiye'nin Mali İstihbarat Birimi olarak yapılandırılmış; düzenleyici, denetleyici ve eğitici bir misyonu da üstlenmiştir. 2022 yılı faaliyet raporunda yer alan verilere göre MASAK bünyesinde çalışmakta olan 305 adet fiili personel bulunmaktadır (MASAK, Faaliyet Raporu, 2022, s.11).

- MASAK'ın Görev ve Yetkileri

Cumhurbaşkanlığının 1 sayılı Kararnamesinin 231. maddesinde MASAK'ın ana görevlerini maddeler halinde sıralamak gerekirse (Doğan ve Yıldız, 2021, s.142);

- Analiz ve Değerlendirme (Mali istihbarat üretme)
- Yükümlülük Denetimi
- İnceleme
- Dış İlişkiler
- İdari Yaptırımlar
- Veri Toplama şeklindedir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanmış ve kamuoyuna sunulmuş olan 2019 – 2023 yılları arasını kapsamına alan Stratejik Planda “Kayıt Dışı Ekonomi ile Mücadele Etmek ve Mali Suçları Azaltmak” stratejisi çerçevesinde MASAK tarafından da stratejik hedef anlamında “Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terör Finansmanı ile Daha Etkin Mücadele” belirlenmiştir. Belirlenen bu stratejik plana bağlı olarak 2020 yılından itibaren MASAK tarafından öncelik verilmesi planlanan durumlar;

- Kurumlardan istenilmiş olan bilgilerin ve belgelerin hem güncel hem de doğru olması,
- Şüpheli işlem bildirimlerinin daha kaliteli ve doğru bir şekilde elde edilmesi,
- Yapılan analiz ve değerlendirmelerin daha hızlı bir şekilde sonuca ulaştırılması,
- Teknolojiden olabilecek en yüksek seviyede yararlanılması,

- Ekonomik güvenliğe yönelik analizlere ağırlık verilmesi ve ilgili kurumların da bu doğrultuda uyarılması şeklindedir.

- MASAK'ın Faaliyetleri

Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde işlemlerini sürdüren MASAK'ın, esas itibarıyla kara para aklama suçunun önlenmesi amacıyla diğer ülkelerin mali istihbarat birimleriyle de sürekli iletişim halinde bulunan idari yapıda bir mali istihbarat kuruluşu olduğunu belirtmek gerekmektedir (Demirtaş, 2011, s.326). Kuruma gelen ihbarlarla veyahut spontane şekilde bilgi sahibi olunan aklama faaliyetleriyle alakalı hızlı bir şekilde ön inceleme yapılır ve suçun işlendiğine yönelik delillendirme işleminin sağlanmasıyla birlikte Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulur (Ergül, 1999, s.25). MASAK'ın, direkt olarak kendisi inceleme yapabilmektedir. Ayrıca güvenlik güçleri veya Cumhuriyet Başsavcılığınca kara para aklama faaliyetleri kapsamında yürütülen bir soruşturmaya uzmanlık gerektiren bir durumda dahil olabilir (MASAK, Faaliyet Raporu, 2022, s. 5-6). MASAK tarafından her yıl düzenli olarak yayımlanan raporlar vasıtasıyla aklama suçunun önlenmesi için neler yapıldığı ve kaydedilen ilerlemenin açık, net ve sağlıklı bir şekilde analiz edilmesi mümkün olmaktadır.

- Bildirim ve İhbar Alımına Yönelik Faaliyetler

Şüpheli işlem bildirimleri, yükümlülüğü bulunan finansal kuruluşların ve finansal olmayan kişilerle meslek grupları tarafından MASAK'a gönderilen bildirimlerdir. Bu bildirimler mahkemeler ve Cumhuriyet Savcılığı ile kolluk kuvvetleri tarafından gönderilen araştırma talepleriyle ilgili kişilerin ve kuruluşların mal varlığına yönelik bilgiler ile mali işlemleri hakkında istenmiş olan talepler ve MASAK tarafından ilgili konu üzerine yapılmış araştırma beraberinde analizin ardından rapor düzenlenmesi adına gönderilen talep yazılarından oluşmaktadır. Aşağıda yer alan tablo 3.1.'de 2018-2022 yılları arasında şüpheli işlem bildirim sayıları yer almakta, adli ve kolluk kuvvetleri tarafından gelen araştırma taleplerinin sayıları ile diğer ihbar verileri bulunmaktadır (MASAK, Faaliyet Raporu, 2022, s.17).

Tablo 3.1. Alınmış Olan Bildirimlerin Türlerine Göre Dağılımı (2018-2022)

ALINAN BİLDİRİMLER	2018	2019	2020	2021	2022
Şüpheli İşlem Bildirimleri	222.743	203.786	237.531	504.995	425.322
Adli – Kolluk Talepleri	22.939	22.128	12.675	9.765	13.817
Diğer İhbarlar	255	308	391	867	676
Toplam	245.937	226.222	250.597	515.627	439.815

Kaynak: MASAK, Faaliyet Raporu. (2022, s.17)

2022 yılında yapılan 425.322 şüpheli işlem bildiriminin 314.700'ü bankalar tarafından yapılmıştır. Suç neticesinde elde edilen gelirlerin aklanması ve terörizmin finanse edilmesiyle etkin bir şekilde mücadele çerçevesinde yürürlükte olan mevzuat ve önleyici tedbirler uyarınca “yükümlü” olarak değerlendirilen kuruluşlar tarafından MASAK’a şüpheli işlem bildiriminde bulunulması gerekmektedir. Bildirim sayılarında ilk üçte yer alan yükümlüler aşağıdaki Tablo 3.2. üzerinden gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Yükümlü Gruplarına Göre Şüpheli İşlem Bildirimi Sayıları

Yükümlü Türleri	2018	2019	2020	2021	2022
Bankalar	195.803	174.764	182.828	205.793	314.700
Faktöring Şirketleri	5.098	3.708	1.893	2.729	2.154
Ödeme Kuruluşları ile Elektronik Para Kuruluşları	13.796	19.225	46.840	284.544	74.513

Kaynak: MASAK, Faaliyet Raporu. (2022, s.18-19)

2022 yılı içerisinde yükümlüler tarafından yapılmış olan bu bildirimlerin suç kategorilerine dağılımına bakıldığında ise (MASAK, Faaliyet Raporu, 2022, s.20);

- %40,95 oranında vergi kaçakçılığı ve vergi kaçırma,
- %37,39 oranında yasa dışı bahis ve kumar oynatma,
- %12,16 oranında başkası hesabına işlem yapıldığının beyan edilmemesi,
- %7,36 oranında dolandırıcılık,
- %2,14 oranında lisanssız ödeme ve elektronik para hizmetleri suçlarından şüphelenildiği ortaya çıkmaktadır.

MASAK kendisine gelen bildirimleri belirli bir sistem ile sınıflandırarak kaydeder. Kendi alanına girmeyen bildirimleri ise ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirir. Günden güne gelen bildirimlerin sayısı artmakta ve bu durum bir ön değerlendirme çalışması yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Ön değerlendirme çalışmasının yapılması neticesinde mevcut kapasite ile mümkün olan en yüksek verim alınabilecektir. Ön değerlendirme işlemini gerçekleştirmenin amacı ise bildirim yapılan işlemi olağan işlemlerden ayıran bulgunun ne olduğunu ve neden sıra dışı işlem şeklinde değerlendirildiğini belirlemektir (Aksakal, 2008, s.77).

Adli makamlar ve kolluk birimlerinin yürütmekte olduğu soruşturmalar, kovuşturmalar ve araştırmalar üzerine; şüpheli kişilerin mal varlıkları, yapmış oldukları finansal işlemleri veyahut var olan mali bağlantılarının tespit edilebilmesine yönelik MASAK tarafından bir analiz, değerlendirme ya da inceleme yapılması beraberinde rapor düzenlenmesi de talep edilebilir. Bahse mevzu duruma yönelik olarak hakimlerin, Cumhuriyet Savcılarının,

mahkemelerin veya Danıştay gibi adli makamların ve emniyet güçlerinin, Gümrük Muhafaza Müdürlüklerinin, Jandarma Komutanlıklarının göndermiş oldukları analiz, değerlendirme, inceleme talepleri adli – kolluk araştırma talepleri olarak nitelendirilmektedir. Tablo 3.3. içerisinde taleplerin yıllara göre dağılımı gösterilmiştir (MASAK, Faaliyet Raporu, 2022, s.22).

Tablo 3.3. Adli – Kolluk Araştırma Taleplerinin Yıllara Göre Dağılımı (2018-2022)

Adli – Kolluk Talepleri	2018	2019	2020	2021	2022
Adli Makamlar	21.139	20.583	11.266	8.740	12.347
Kolluk Birimleri	1.800	1.545	1.409	1.025	1.470

Kaynak: MASAK, Faaliyet Raporu. (2022, s.22)

Tablo 3.3. incelendiğinde; adli makamların, kolluk birimlerine kıyasla çok daha fazla araştırma talebinde bulunduğu görülmektedir. Kolluk birimleri tarafından bulunulan araştırma taleplerinin sayısı son yıllarda çok değişkenlik göstermezken, adli makamların taleplerinde 2019 yılından sonra neredeyse yarı yarıya bir düşüş yaşandığı da fark edilmektedir.

Tablo 3.4. ise MASAK’a gelen ihbarların kaynaklarına göre dağılımı göstermektedir.

Tablo 3.4. İhbarların Kaynaklarına Göre Dağılımı (2018-2022)

Kurumsal – Kişisel İhbarlar	2018	2019	2020	2021	2022
Kamu Kurumları	194	218	233	349	358
Gerçek Kişiler	54	83	151	494	315
Özel Hukuk Tüzel Kişileri	6	5	6	24	3
Basın – Yurt Dışı	1	2	0	0	0
Toplam	255	308	390	867	676

Kaynak: MASAK, Faaliyet Raporu. (2022, s.23)

Tablo 3.4. incelendiğinde; 2022 yılında yapılan ihbarların %53’ünün kamu kurumlarından geldiği görülmektedir. Kalan %47 içerisinde de çok büyük bir çoğunluk gerçek kişilerin yapmış olduğu ihbarlardan oluşmaktadır.

- Analiz ve Değerlendirmeye Yönelik Faaliyetleri

MASAK’ın kuruluş amacına ve temel fonksiyonuna bakıldığında; suç neticesinde elde edilen gelirlerin aklanması ve terörizmin finanse edilmesiyle mücadeleye destek olmak için analiz, inceleme ve istihbarat toplama çalışmaları yaptığı görülmektedir. Yapılan analiz çalışmalarının konusunu; suç neticesinde elde edilen gelirlerin aklanması, terörizmin finanse edilmesi veya aklama suçuna dayanak olabilecek başka bir suç (öncül suçlar) oluşturmaktadır. Ek olarak Ceza Muhakemesi Kanununun 128. maddesi ile verilmiş olan görev ve yetkiler kapsamında mal varlığı araştırması da yapılan analiz çalışmaları arasında yer almaktadır. Vaka

bazlı çalışmalara ek olarak, yığın veri analizleri de stratejik analiz adı altında MASAK tarafından yapılmaktadır. Yığın veri olarak adlandırılan analizlerin konusu ise bazı şüphe kriterlerine uyum sağlayan mali işlemler, yasa dışı eylemler veyahut ülkenin ekonomik güvenliğine tehdit olabileceği değerlendirilen unsurlar dahi olabilir. Aklama veya terörizmi finanse etme suçlarının MASAK bünyesinde çalışan değerlendirme ve denetim elemanları tarafından tespiti durumunda konuyla ilgili yetkili olan Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunmaktadır. Son beş yıl incelendiğinde toplam açılan ve sonuçlanan analiz dosyaları sayılarına Tablo 3.5.'de yer verilmiştir (MASAK, Faaliyet Raporu, 2022, s.24):

Tablo 3.5. Analiz Dosyalarının Türlerine Göre Dağılımı ve Açılan – Tamamlanan Dosya Sayıları (2018-2022)

Yıl – Dosya Sayısı	AÇILAN ANALİZ DOSYALARI				SONUÇLANAN ANALİZ DOSYALARI			
	Analiz ve Değerlendirme	Mal Varlığı Araştırma	Stratejik Analiz	Toplam Açılan Dosya	Analiz ve Değerlendirme	Mal Varlığı Araştırma	Stratejik Analiz	Toplam Sonuçlanan Dosya
2018	20.445	830	9	21.284	23.893	1.123	9	25.025
2019	21.180	665	12	21.857	19.023	561	9	19.593
2020	11.119	346	19	11.484	9.906	377	15	10.298
2021	7.397	338	29	7.764	15.930	378	31	16.339
2022	6.581	278	95	6.954	6.753	322	65	7.139

Kaynak: MASAK, Faaliyet Raporu. (2022, s.24)

- Aklama Suçunun İncelenmesine Yönelik Faaliyetleri

MASAK tarafından yapılan analizlerin ve değerlendirmelerin neticesinde bazı durumlarda daha ayrıntılı inceleme yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. MASAK'ın hem görevlerinden hem de yetkilerinden biri olan inceleme faaliyeti, adli makamlar tarafından talep edilebileceği gibi Başkanlık tarafından dosyanın direkt olarak incelemeye gönderilmesiyle de gerçekleştirilebilir. İnceleme faaliyeti, 5549 sayılı Kanununun 2. maddesi ile belirtilmiş olan denetim elemanları vasıtasıyla yapılmaktadır. Son beş yıla ait aklama ve terörizmi finanse etme suçuyla ilgili dosyaların istatistikleri Tablo 3.6.'da yer almaktadır (MASAK, Faaliyet Raporu, 2022, s.26).

Tablo 3.6. İnceleme Dosyalarının Sayıları (2018-2022)

Yıl	Bir Önceki Yıdan Devreden Dosya Sayısı	Açılan Dosya Sayısı	Sonuçlandırılan Dosya Sayısı
2018	171	89	75
2019	185	29	70
2020	144	46	46
2021	144	19	51
2022	112	32	38
TOPLAM	756	215	280

Kaynak: MASAK, Faaliyet Raporu. (2022, s.26)

2022 yılı incelendiğinde bir önceki yıldan 112 adet dosyanın devrettiği, devreden dosyalara ek olarak yıl içerisinde 32 dosya açıldığı ve 38 adet dosyanın da sonuçlandırıldığı görülmektedir. Açık ve net olarak sonuçlandırılmayan dosya sayısının fazla olduğu ve sonraki yıla fazlasıyla dosya devredeceği görülmektedir.

- İdari Tedbir Kapsamında Gerçekleşen Faaliyetleri

İdari tedbir kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler, terör ve terörizmin finanse edilmesiyle alakalı olarak Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararları içerisinde listelenmiş kişilerin sahip olduğu mal varlıklarının dondurulması ile yurt dışından yapılmış olan taleplere yönelik mal varlıklarının dondurulması şeklindedir. İdari tedbir kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler içerisinde; işlemlerin ertelenmesi anlamında yapılmakta olan faaliyetler ve bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle işlenmiş yasa dışı bahis ve kumar suçlarıyla mücadelede yapılan çalışmalar da yer almaktadır. Erteleme işlemleri ve mal varlığının dondurulmasına yönelik kararlar, suçun önlenmesi ve suçla etkin bir şekilde mücadele edebilmek adına geliştirilmiş yöntemlerdir (MASAK, Faaliyet Raporu, 2019, s.39).

- Performans Sonuçları

2022 yılı Hazine ve Maliye Bakanlığı Performans Programında, MASAK için beş adet performans göstergesi bulunmaktadır. Göstergeler, Tablo 3.7.'de yer almaktadır (MASAK, Faaliyet Raporu, 2022, s.50).

Tablo 3.7. Performans Sonuçlarının Değerlendirilmesi (2022)

No	Performans Göstergesi	2022 Yılı Hedefi	Yıl Sonu Gerçekleşmesi	Hedef Aşım İş	Hedefe Ulaşılm İş	Hedefe Ulaşılamamış	Veri Elde Edilemem İş
1	Alınan şüpheli işlem bildirim sayısı (adet)	195.000	425.322	•			
2	Denetlenen ve incelenen yükümlü sayısı (adet)	105	467	•			
3	Paydaşlarla birlikte gerçekleştirilen eğitim ve çalıştay sayısı (adet)	20	12			•	
4	Şüpheli işlem bildirim gönderen yükümlü sayısı (adet)	241	340	•			
5	Yığın veriler ve şüpheli işlem bildirimleri üzerinden yapılan stratejik analiz çalışması sayısı (adet)	17	95	•			

Kaynak: MASAK, Faaliyet Raporu. (2022, s.50)

Tablo 3.7.'den yola çıkarak 2022 yılı hedefi ile yıl sonu gerçekleştirmeleri karşılaştırıldığında; 1, 2, 4 ve 5 numaralı göstergelerde hedeflerin aşıldığı, 3 numaralı göstergede ise hedefe ulaşılamadığı anlaşılmaktadır. Belirlenen hedeflerin %80'i fazlasıyla aşılırken, paydaşlarla birlikte gerçekleştirilen eğitim ve çalıştay sayısına yönelik hedefin oransal olarak %40'ı gerçekleştirilememiş ve hedef sağlanamamıştır.

5. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu (MSMKK)

Kurulun üyeleri arasında; MASAK Başkanı, MİT Başkan Yardımcısı, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürü, VDK Başkanı, BDDK Başkan Yardımcısı, Ticaret Bakanlığı

Gümrükler Muhafaza Genel Müdürü, EGM Genel Müdürü, Finansal Piyasalar ve Kambiyo Genel Müdürü, Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Güvenlik İşleri Genel Müdürü bulunmaktadır. Kararnameye göre Mali Suçları Araştırma Kurulu Koordinasyon Kurulunun görevleri ve yetkileri şunlardan oluşmaktadır (MASAK, 2023b).

- Terörizmin finanse edilmesini ve suç neticesinde elde edilen gelirlerin aklanmasını önlemek amacıyla çalışma yapmak ve ilgili birimler arasındaki koordinasyonu sağlayarak iş birliğini artırmak,
- Terörizmin finanse edilmesini ve suç neticesinde elde edilen gelirlerin aklanmasının önlenmesi çerçevesinde çıkartılacak mevzuat taslaklarını yorumlamak,
- Terörizmin finanse edilmesini ve suç neticesinde elde edilen gelirlerin aklanmasının önlenmesi adına yapılacak çalışmalarla ilgili stratejileri düzenlemek ve yol gösterici olacak kararlar almak.

Mali Suçları Araştırma Kurulu Koordinasyon Kurulu, her ne kadar üst kurul olarak görev yapsa da kurul tarafından suç neticesinde elde edilen gelirlerin önlenmesine dair alınan kararlar tavsiye ve danışma özelliğindedir. MASAK'ın kara para aklama ile mücadelede daha aktif bir rolü vardır. MASAK'ın sahip olduğu icra ve yükümlülük denetimi yetkisine Mali Suçları Araştırma Kurulu Koordinasyon Kurulunda sahip değildir (Yılmaz, 2006, s.175).

6. Vergi Gelirleri Açısından Kara Para Aklama Faaliyetlerinin Değerlendirmesi

Devletlerin, toplumu oluşturan bireylerin bir arada yaşamalarından dolayı ortaya çıkan kamusal ihtiyaçları organize bir şekilde karşılama amaçları vardır. Bahse mevzu amacı gerçekleştirebilmek adına elbette devletlerin belirli gelirlerinin olması zorunluluktur. Devletlerin en önemli gelir kaynağı vergilerdir. Vergi sisteminin çok iyi işlemesi ve vergi gelir tahsilat oranının yüksek seviyede olması kamu hizmetlerinin hem kaliteli hem de sorunsuz bir şekilde yürütülebilmesi ile toplumun refahının sağlanabilmesi adına fazlasıyla önemlidir (Yıldız ve Demir, 2019, s.330). Kara para aklama faaliyetini gerçekleştiren kişiler, yasa dışı ekonomik oluşumlar aracılığı ile yasal olarak faaliyetlerine devam eden ticari kurumlara ilişkin haksız rekabet ortamı yaratmakta, mali yapının bozulmasına sebep olmakta ve genel anlamda ekonominin gelişimini de olumsuz etkilemektedirler. Tüm bunların sonucunda ise vergi gelirlerinde azalmanın yaşanmasına sebep olmaktadır. Kara para aklama faaliyetleri; vergi gelirleri açısından doğrudan bir etki yaratarak, gelirlerin azalmasına sebep olacak ve elbette aklama faaliyetlerinin hacmiyle doğru orantılı bir şekilde kamu gelirlerinin, kamu giderlerini karşılama oranını azaltması anlamında bütçe açığının ortaya çıkmasına dahi neden olabilecektir. Bu durumun yaşanması noktasında, hükümetler tarafından bütçe açıklarının

kapatılması amaçlanacak ve Merkez Bankasından para basımı yapılarak finanse edilme yolu ya da borçlanma yolu tercih edilecektir. Herhangi bir karşılığı olmadan para basılma yolu tercih edilirse enflasyonda artış yaşanacak, borçlanma yolu tercih edilirse faiz oranlarının yükselmesi sonucuyla karşı karşıya kalınacaktır. Her iki yol da ekonomiyi olumsuz şekilde etkileyecektir (Gümüşkaya, 1998, s.97). Suç neticesinde elde edilen gelirlerin aklanması ile beraber finansal anlamda sorunlar da ortaya çıkacak, finansal kesimin düzgün işlemesi engellenecek ve netice olarak piyasalardaki güven duygusu zedeleneyecektir. İlegal yapılan para transferleri, legal şekilde faaliyetlerine devam eden firmalara sorun yaratarak zor bir döneme girmelerine sebep olabilir. Bununla birlikte zamanla piyasa dışına itilmeleri de söz konusu olacaktır. Legal olarak faaliyetlerini sürdüren firmalar tarafından, piyasa kurallarının sürekli ihlal edildiği ve bunun engellenmediğinin görülmesiyle bu firmalar da illegal yollara başvuracaktır. Neticede legal firmalar dahi çaresiz kalarak yasa dışı yollara başvuracak ve en iyi ihtimalle vergi kaçırmak zorunda kalacaklardır. Rekabetçi yapının korunamaması ile piyasaya duyulan güvenin zedelenmesi kaçınılmaz bir son olacaktır (Yılmaz, 2006, s.32).

7. Sonuç ve Öneriler

Teknolojinin gelişmeye devam etmesiyle ve küreselleşmeyle beraber başta paranın, malların ve hatta insanların yer değiştirmelerine yönelik işlemlerin daha hızlı bir şekilde gerçekleşmesi sağlanmaktadır. Günümüz dünyasında mobil bankacılık sisteminin fazlasıyla gelişmesi, sanal paraların ortaya çıkması, para transferinin çok kolay ve hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi gibi gelişmeler aklayıcıların işlerini kolaylaştıran durumlar olarak değerlendirilebilir. Ancak tüm bu sebepler yalnızca kara para aklama suçunun artmasını gerektirecek durumlar değildir. Her ne kadar aklayıcılar için olumlu durumlar olarak değerlendirilse bile ülkelerin teknolojinin gelişmesiyle beraber birçok gelişmeyi izleyebilmesi, istihbarat ağlarını geliştirebilmesi ve bu sayede durumu lehine çevirebilmesi mümkündür. Ülkeler hem kendi içerisinde hem de uluslararası alanda anında bilgi akışını sağlayabilecek teknolojiye sahip olabilirler. Bu noktada yapılması gereken; yaşanan gelişmelerden yararlanarak uygun yasal mevzuatları hazırlamak, gerekli kurum ve kuruluşları kurmak, nitelikli personeli yetiştirmek ve uluslararası alanda aklama suçuyla mücadele eden kuruluşlarla anında iletişimi sağlayarak mücadeleyi daha etkin hale getirmektir. Böylece ülkenin vatandaşlarının elde edileceği kazançların suç örgütleri tarafından sömürülmesi engellenecek, ülkenin hem ekonomik hem de sosyal olarak uğrayacağı zarar en düşük seviyede tutulabilecektir. Kamu düzenini bozmak ve ülkenin gelir sistemini zarar ettirmek amacıyla olan

suçlulara karşı mücadele, ülkenin birçok paydaşının bir araya gelmesiyle etkili bir şekilde sağlanabilecektir.

Kaynakça

- Anadolu Ajansı. (2022). Erişim Tarihi: 20.01.2023, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/masak-tiktok-platformunda-suc-gelirlerini-aklayanlara-karsi-harekete-gecti/2671016>
- Aksakal, M. (2008). *Karapara Aklama Suçu ile Organize Suçu ve Terörizmin Finansmanı Suçu Arasındaki İlişki ve Mücadele Yöntemleri*, [Yüksek Lisans Tezi]. Bandırma: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, S. (2008). *Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Demirtaş, İ. (2011). *FATF Üyesi Bazı Mali İstihbarat Birimlerinin Yapısı, Fonksiyonları ve MASAK ile Mukayesesi*, Ankara: MASAK Yayın No:21.
- Doğan, B. ve Yıldız, A. (2021). *Mali Suçlar ve Mali Suçlarla Mücadele: Türkiye Örneği*, Uluslararası Turizm, Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi, 5(2), 129-150.
- Erdem, E. (2018). *Türkiye ve Avrupa'nın Kara Para Aklanması ile Mücadele Yöntemlerinin Mukayeseli Olarak İncelenmesi*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans Enstitüsü Finans Anabilim Dalı Uluslararası Bankacılık ve Finans Bilim Dalı.
- Ergül, E. (1999). *Kara Paranın Aklanmasının Hukuki ve Cezai Boyutları*, Kara Para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler, TCMB, Ankara S.23-35.
- Gümüşkaya, H.(1998). *Kara Paranın Ulusal ve Uluslararası Finans Üzerine Etkileri*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürel, E. ve Şahin, Ç. (2022). Dijital Dünyada Kara Para Aklama: Örnek Olaylar, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 57(3), 2289-2305.
- MASAK. 2019 Faaliyet Raporu.https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2021/01/FAALİYET_RAPORU_2019-FINAL-1.pdf
- MASAK. 2022 Faaliyet Raporu. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2023/04/2022-Faaliyet-Raporu.pdf>
- MASAK. (2023a). Erişim Tarihi: 08.01.2023, <https://masak.hmb.gov.tr/aklama-yontemleri>
- MASAK. (2023b). Erişim Tarihi: 07.04.2023, <https://masak.hmb.gov.tr/koordinasyon-kurulu>
- Taşdelen, A. (2003). *Hukuksal Açından Türkiye'de Kara Paranın Aklanması ve Önlenmesi*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.
- TBB. (2003). *Karaparanın Aklanması Suçu ile Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri*, (Yayın No:235). Aralık, İstanbul: TBB Yayınları.
- Twitch. (2023). Erişim Tarihi: 18.01.2023, <https://www.twitch.tv/bits>

- Ünlü, U. (2019). *Kara Para Aklamada Yeni Yöntemler ve Kara Paranın Ekonomi Üzerindeki Etkileri*, Sayıştay Dergisi, 113, 155-179.
- Yıldız, A. ve Demir, M. (2019). *Vergi Cennetleri ve Küresel Gelir Eřitsizlięi*, Maliye Dergisi, 176:329-354.
- Yılmaz, S. (2006). *Karaparanın Aklanması ve Türkiye Boyutu*, [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.